

УДК 342.9:347.73:65.012.8(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.3.29>

Колпаков В.К.

*д.ю.н., професор
завідувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет*

Курінний Є.В.

*д.ю.н., професор
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет*

Шарая А.А.

*д.ю.н., доцент
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет*

ПРИНЦИПИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: ПРАВОВА ПРИРОДА, ПОНЯТТЯ І СТРУКТУРА

Вступ. Міжнародний і вітчизняний досвід свідчать, що державний фінансовий моніторинг (постійний контроль за фінансовими інституціями з метою протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом) є важливим інструментом захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави в фінансово-економічному сегменті суспільних відносин.

Держава, як найважливіший регулятор фінансово-економічних відносин, формує моніторингові механізми для здійснення такого захисту. По-перше, це механізми інституційні, а саме сукупність організаційно оформлених суб'єктів для моніторингової діяльності. По-друге, механізми функціональні, тобто узгоджені між собою і суб'єктами моніторингу компетенції, форми, методи, принципи, опції взаємодії і особливості відповідальності.

Ефективність моніторингової діяльності повною мірою залежить від умов її проведення, здатності її суб'єктів реагувати на зміни у суспільних відносинах, відкритості для сприйняття міжнародного досвіду тощо.

Детермінація перелічених чинників відбувається у наукових дослідженнях.

З огляду на викладене, дослідження принципів державного фінансового моніторингу є актуальним і має практичне значення. Процес встановлення і легалізації принципів, а також визначення ефективних форм їх юридичного вираження в нормативному матеріалі, фактично є процесом створення механізмів і систем для вдосконалення правового регулювання суспільних відносин.

Нормативну базу дослідження склали Закон України від 06.12.2019р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»; Кодекс України про адміністративні правопорушення; «Положення про Державну службу фінансового моніторингу України» від 29.07.2015 р.; «План заходів, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків ризиків, виявлених за результатами третьої національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії лега-

лізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, на період до 2026 року» від 27.12.2023р.; Наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2021р. «Принципи опрацювання одержаної від суб'єктів первинного фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та критерії проведення аналізу таких операцій» та інші.

Доктринально-методологічні засади дослідження кореспондуються з Рекомендаціями FATF «Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення» (2023).

У рамках даної статті проаналізовано роботи, які позиціонувались авторами внеском у розробку проблем, пов'язаних із пошуком актуальних засобів правового регулювання фінансового моніторингу, осмислення його стандартів і принципів, підвищення ефективності протидії відмиванню отриманих злочинним шляхом коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Це насамперед праці І. Л. Грабчук «Принципи фінансового моніторингу» (2023); Є. В. Зайчикової і В. М. Грапчева «Методологічні принципи фінансового моніторингу виконання місцевих бюджетів» (2011); В. В. Прасюка «Принципи державного фінансового контролю: загальна характеристика» (2019); М. С. Уткіної «Щодо принципів фінансового моніторингу» (2023) та інших.

Виклад основного матеріалу. Легальне визначення фінансового моніторингу містить Закон України від 06.12.2019р. «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) [1].

У ньому зафіксовано, що фінансовий моніторинг – це сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу

у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Крім того, норми статей 1, 8, 11, 32, 36 Закону, ст. 166-5, 166-9, 188-14, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а також Положення про Державну службу фінансового моніторингу України (далі – Положення)[2], виводять на судження, що фінансовий моніторинг має властивості фінансового контролю.

З вищенаведеного випливають ознаки фінансового моніторингу: а) це насамперед організаційно-правова діяльність; б) вона здійснюється компетентними суб'єктами; в) полягає у застосуванні множинності спеціальних заходів, які утворюють когерентну сукупність; г) генерує контрольню-наглядові відносини, включаючи відносини юридичної відповідальності; д) має на меті запобігання і протидію легалізації незаконних доходів; е) детермінується за двома організаційно-правовими рівнями: державним і первинним.

Аналіз ознак фінансового моніторингу та його нормативного супроводження дають підстави для встановлення його правової природи. З цього приводу доречно зробити пояснючу ремарку щодо розуміння поняття «правова природа».

На нашу думку «правова природа» — це критерій (або засіб) юридичної ідентифікації. Встановлення правової природи починається з виявлення ознак явища, які дають підстави вважати його правовим. На другому етапі за сукупністю таких ознак доводиться його належність до галузі, підгалузі, інституту, субінституту права. Таким чином, категорія «правова природа» корелюється з елементами системи права. Дослідити і встановити «правову природу» означає дослідити і встановити приналежність явища до елементів системи права.

З цього приводу виникає питання щодо обставин, за якими виникає необхідність досліджувати правову природу того чи іншого

явища. Такими обставинами слід вважати, по-перше, перетин крос-понять в різних сферах права, по-друге, невіршеність питань про співвідношення нормативних актів різної галузевої приналежності, по-третє, необхідність визначення галузевої приналежності зовнішньоекономічних угод при вирішенні питання про те чи належать вони до публічного права або до міжнародного приватного права [3].

За таким розумінням правова природа фінансового моніторингу виступає складним системним феноменом і корелюється з відповідними сегментами фінансового права, державного управління, адміністративної діяльності, адміністрування, юридичної відповідальності та їх фоловерами.

Поліструктурність правової природи фінансового моніторингу обумовлює наявність у його властивостях різноманіття принципів, форм, методів, моделей, механізмів, технік тощо, які кореспондуються з конкретними детермінантами його генезису.

З цього приводу зазначимо, що феномен «поліструктурність» ми розуміємо у двоєдиній трактовці: а) як динамічний стандарт забезпечення існування системи у просторі і часі і б) як внутрішній чинник когерентності її складових. На базі поліструктурності формуються різні варіанти системно-структурних підходів для дослідження правових явищ, забезпечується їх осмисленість, діалектична змістовність і кореляція з вітальними закономірностями юридичного простору. Пізнання поліструктурності є потенційним ресурсом: а) для запровадження класифікаційних матриць, які здібні детермінувати логіку внутрішніх і зовнішніх кореляцій об'єктів, що піддаються класифікації; б) дозволяє унеможливити суб'єктивізм, випадковість, огульність, свавілля при здійсненні наукового аналізу; в) забезпечує гнучкість підходів і систематику досліджень.

Важливе місце у поліструктурному конструкті фінансового моніторингу належить сукупності його принципів. Воно обумовлено їх значенням для охорони і захисту прав

та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки у ході функціонування правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення – фінансового моніторингу.

Дослідженню принципів, пов'язаних зі сферою адміністративно-правової реальності, присвячена велика кількість наукових публікацій. Це, наприклад, роботи К. В. Бережної «Принципи організації та функціонування інститутів влади в Європейському Союзі та Україні» (2017); М. А. Бояринцевої «Принципи діяльності адміністративного суду в Україні в аспекті імплементації Європейських стандартів судочинства» (2019); Т. О. Коломоєць і П. О. Баранчика «Принципи адміністративного права» (2012); Г. З. Остапенко «Принцип правової визначеності: теоретико-прикладні засади» (2023); А. А. Пухтецької «Принципи адміністративного права: питання теорії та практики» (2021); А. А. Шарої «Теорія принципів адміністративно-процедурного права» (2019) та інших.

У кожній з них висловлені цікаві бачення щодо їх розуміння, правової природи, взаємозалежностей всередині всієї сукупності принципів та кореляцій з іншими правовими засобами, особливостей впливу на формування та реалізацію норм і правовідносин тощо. Цілком зрозуміло, що в рамках окремої наукової статті ми не в змозі проаналізувати всі аспекти проблематики правових принципів, тому низку узагальнених суджень будемо використовувати як відправні методологічні положення, не вступаючи в предметну дискусію.

Без ризиків великої помилки можна зазначити, що існуючі в адміністративному праві судження про принципи можна звести, як мінімум, до двох концептуальних підходів.

Відповідно до першого, принципи виконують функції засобів чи засад правового регулювання суспільних відносин. Правові засади розуміються як категорії правосвідомо-

мості, тобто елементи правової науки, що відбивають вихідні ідеї, характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю.

Відповідно до другого, принципи це закономірності, які пізнані наукою і відповідають потребам розвитку людини і суспільства. Розмисли щодо цієї конструкції розвиваються таким чином. Закономірності можуть бути пізнаними і непізнаними. Пізнані поділяються на дві групи: а) ті, що відповідають потребам людини і суспільства (позитивні), і б) ті, що не відповідають або суперечать таким потребам (негативні). Наприклад, закономірності існування корупції. Обидві групи пізнаних закономірностей використовуються (враховуються) державою в інтересах суспільного розвитку, створення умов для економічного прогресу, укріплення законності і верховенства права.

Врахування позитивних закономірностей здійснюється вживанням заходів стимулювання, посилення і безперешкодної реалізації їх впливу на суспільні відносини. Врахування негативних закономірностей полягає в обмеженні і мінімізації їх впливу. Побудовуванні ідеологічних, економічних, політичних, адміністративних та інших перепон і бар'єрів щодо їх впливу на суспільні відносини. Чим більш дійовими є заходи щодо посилення впливу перших і обмеження дії других закономірностей, тим ефективніше функціонують інститути адміністративного права, тим швидше і краще розв'язуються назрілі питання і досягаються поставлені цілі.

Принципи фінансового моніторингу, як безпосередній предмет дослідження, отримали наукове осмислення у працях І. Л. Грабчук[4], і Є. В. Зайчикової і В. М. Грапчева[5], В. В. Прасюка[6], М. С. Уткіної[7] та інших.

Підкреслимо окремо, що у 2021 році Міністерство фінансів України видає наказ щодо принципів фінансового моніторингу[8]. Цей документ детермінує принципи, за якими здійснюється аналіз інформації від суб'єктів первинного фінансового моніторингу щодо

легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом. Такими принципами визначені: 1) повнота опрацювання інформації; 2) послідовність опрацювання інформації; 3) збереження та захист інформації; 4) контроль за опрацюванням працівниками Держфінмоніторингу інформації; 5) своєчасність та об'єктивність опрацювання інформації; б) незалежність суб'єктів первинного фінансового моніторингу; 7) пріоритизація та категорійність обробки інформації з урахуванням ризик-орієнтовного підходу; 8) всебічне використання інформації з єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, автоматизованих, інформаційних та довідкових систем, реєстрів та банків даних органів державної влади та інших інформаційних ресурсів, передбачених законодавством.

Наведеному документу передував подібний наказ 2015 року, який дещо інакше підходив аналогічних принципів. На нашу думку це свідчить про динамічність системи принципів фінансового моніторингу, яка реагує на трансформації у об'єкті відстеження. Своєю здатністю акомодувати свої функції до їх мінливості система принципів утримує моніторингову діяльність від руйнівних процесів, забезпечує її цілеспрямованість і кореляцію з завданнями державотворення.

Поліструктурність правової природи фінансового моніторингу і динамізм системи його принципів постають важливими методологічними засадами щодо розуміння їх генези, сучасного стану і розвитку. Підкреслимо, що у методології дослідження принципів фінансового моніторингу особливе місце належить феноменологічному методу. Він дозволяє інтерпретувати цю систему концептом з двоєдиним змістом, у якому системно поєднані істина факту і істина розуму[9, с.844].

Врахування зазначеного формує усвідомлення, що у систематиці принципів фінансового

моніторингу суттєве значення має сприйняття того, що одні й ті самі принципи використовуються для досягнення різних цілей: стратегічних, тактичних, локальних, спеціальних, комплексних, синтетичних тощо. Вони можуть бути постійними, змінними, циклічними, дискретними, аналоговими, континуальними тощо. Так, принцип законності присутній на всіх рівнях і у всіх сегментах фінансового моніторингу (навіть коли безпосередньо не згадується) і забезпечує додержання нормативних приписів щодо відповідної діяльності.

З наведеного випливає, що встановити і описати всі принципи фінансового моніторингу (зафіксовані у позитивних нормах і доктрині) спроба ілюзорна [10, с.141]. Однак, така ситуація спонукає до ретельних досліджень відомих і усталених засад, стандартів, принципів, які формують і забезпечують його об'єктивність і ефективність.

Спираючись на зазначені судження, пропонуємо систематизацію принципів фінансового моніторингу на конституційні; домінуючі; основоположні; науково-дослідницькі (що відбивають методологічні, гносеологічні, епістемологічні, онтологічні властивості їх системи); організаційно-управлінські; функціональні; спеціалізовані; цільові; процесуально-процедурні (діяльності, функціонування, взаємодії, координації, комунікації тощо); матеріально-правові (статутні, режимні, відповідальності); антропологічні (людиноцентриські); системно орієнтовані; соціально орієнтовані; державно орієнтовані; інтернаціонально орієнтовані тощо.

Прикладом запропонованого у нашому дослідженні підходу до викладення характеристики принципів фінансового моніторингу можуть слугувати рекомендації FATF (Міжурядова комісія з фінансового моніторингу – міжурядова організація, яка займається розробкою світових стандартів (принципів) у сфері протидії відмиванню злочинних доходів та фінансуванню тероризму, а також здійснює оцінки відповідності національних систем цим стандартам) [11].

Рекомендації обмежено застосовують імперативні перелік принципів або стандартів моніторингу. У них підкреслюється невід'ємне право суб'єктів моніторингових заходів на самостійність конкретизації і деталізації процедур, методик і засобів своїх спостережень у межах закону.

Так, рекомендації містять такі референції: принцип, що фінансові установи повинні здійснювати заходи належної перевірки клієнта, повинен бути визначений у законі (с.11); загальний принцип ризико-орієнтованого підходу полягає в тому, що при більш високих ризиках слід вживати посилені заходів контролю, а у разі виявлення більш низьких ризиків – спрощених заходів (с.25); можна передбачити, щоб поняття злочину відмивання коштів не застосовувалось до осіб, які вчинили предикатний злочин, якщо цього вимагають фундаментальні принципи законодавства (с.30); гнучко підходити до застосування конфіскації без винесення обвинувального вироку (с.33); нагляд за фінансовими установами, що передбачає застосування ризико-орієнтованого підходу, повинен враховувати обсяг дискреції, що надається фінансовій установі (с.88); передача інформації повинна бути основана на принципі вибіркової та надавати можливість органам-реципієнтам зосередити увагу на певних випадках (с.91) тощо.

Формат наукової статті не дозволяє представити детальні обґрунтування системності принципів фінансового моніторингу, однак дає можливість перелічити її основні властивості. Система принципів фінансового моніторингу характеризується єдністю щодо зовнішнього середовища (цілісністю); різноманіттям зовнішніх і внутрішніх зв'язків; інтегративними властивостями (ємерджентністю); історичністю і спроможністю до продуктивного саморозвитку.

Висновки.

1. Фінансовий моніторинг має такі характерні риси: а) це поліструктурна організаційно-правова діяльність; б) вона здійснюється

компетентними суб'єктами; б) полягає у застосуванні множинності спеціальних заходів, які утворюють когерентну сукупність; в) генерує контрольні-наглядні відносини, включаючи відносини юридичної відповідальності; г) має на меті запобігання і протидію легалізації незаконних доходів; д) детермінується за двома організаційно-правовими рівнями: державним і первинним.

2. Правова природа фінансового моніторингу – складний системний феномен і корелюється з відповідними сегментами фінансового права, державного управління, адміністративної діяльності, адміністрування, юридичної відповідальності та їх фоловерами.

3. Важливе місце у поліструктурному конструкті фінансового моніторингу належить принципам, за якими він здійснюється. Їх роль обумовлена значенням для охорони і захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки у ході функціонування правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення – фінансового моніторингу.

4. Поліструктурність правової природи фінансового моніторингу і динамізм системи його принципів постають важливими мето-

дологічними засадами щодо розуміння їх генези, сучасного стану і розвитку.

5. Принципи фінансового моніторингу систематизуються на конституційні; домінуючі; основоположні; науково-дослідницькі (що відбивають методологічні, гносеологічні, епістемологічні, онтологічні властивості їх системи); організаційно-управлінські; функціональні; спеціалізовані; цільові; процесуально-процедурні (діяльності, функціонування, взаємодії, координації, комунікації тощо); матеріально-правові (статутні, режимні, відповідальності); антропологічні (людиноцентриські); системно орієнтовані; соціально орієнтовані; державно орієнтовані; інтернаціонально орієнтовані тощо.

6. Сукупність принципів фінансового моніторингу є фінансово-правовою системою, яка характеризується єдністю щодо зовнішнього середовища (цілісністю); різноманіттям зовнішніх і внутрішніх зв'язків; інтегративними властивостями (емерджентністю); історичністю і спроможністю до продуктивного саморозвитку.

7. У дослідженнях принципів фінансового моніторингу особливе місце належить феноменологічному методу. Саме він дозволяє інтерпретувати цю систему концептом з двоєдиним змістом, у якому системно поєднані істина факту і істина розуму.

Анотація

У статті представлено дослідження принципів фінансового моніторингу, їх правової природи, поняття, структури і систематики.

Метою статті є отримання нових знань про принципи фінансового моніторингу на підставі аналізу їх генези, сучасного стану, тенденцій розвитку і сприйняття міжнародних стандартів щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, які викладені у Рекомендаціях FATF.

Методологія дослідження гармонізована з принциповим положенням, відповідно до якого використання того чи іншого методу не можна звести до єдиної формули, а конкретні дослідницькі технології (процедури аналізу, порівняння, систематики) варіюють в залежності від характеру предмета дослідження і його мети. У нашому випадку предмет пізнання (принципи фінансового моніторингу) уявляє собою складний і багатомірний системний феномен, гармонія якого скріплена: а) плюралізмом праворозуміння; б) поліструктурністю його системи і структури. Це обумовлює стійку методологічну парадигму дослідження феномену «фінансовий моніторинг».

Увага авторів зосереджена на висвітленні основних рис фінансового моніторингу, зокрема: поліструктурності діяльності; організаційно-правового характеру діяльності; застосуванні множинності спеціальних заходів, які утворюють когерентну сукупність; генеруванні і у ході моніторингу контрольно-наглядових відносини, включаючи відносини юридичної відповідальності.

Підкреслено, що фінансовий моніторинг: а) має на меті запобігання і протидію легалізації незаконних доходів; б) детермінується за двома організаційно-правовими рівнями: державним і первинним.

Особливо зазначено, що важливе місце у поліструктурному конструкті фінансового моніторингу належить принципам, за якими він здійснюється. Їх роль обумовлена значенням для охорони і захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки у ході функціонування правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення – фінансового моніторингу.

Запропоновано систематику принципів фінансового моніторингу на підставі їх розмежування на конституційні; домінантні; основоположні; науково-дослідницькі (що відбивають методологічні, гносеологічні, епістемологічні, онтологічні властивості їх системи); організаційно-управлінські; функціональні; спеціалізовані; цільові; процесуально-процедурні (діяльності, функціонування, взаємодії, координації, комунікації тощо); матеріально-правові (статутні, режимні, відповідальності); антропологічні (людиноцентриські); системно орієнтовані; соціально орієнтовані; державно орієнтовані; інтернаціонально орієнтовані тощо.

Акцентовано увагу на ролі феноменологічному методу дослідження проблематики фінансового моніторингу.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, принципи фінансового моніторингу, правова природа, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, поліструктурність, міжнародні стандарти.

Kurinni Ye.V., Kolpakov V.K., Sharaia A.A. Principles of financial monitoring: legal nature, concept and structure

Summary

The article presents a study of the principles of financial monitoring, their legal nature, concept, structure and systematics.

The purpose of the article is to obtain new knowledge about the principles of financial monitoring based on the analysis of their genesis, current state, development trends, and the perception of international standards regarding the fight against money laundering, terrorist financing, and the proliferation of weapons of mass destruction, which are set forth in the FATF Recommendations.

The research methodology is harmonized with the principle, according to which the use of this or that method cannot be reduced to a single formula, and specific research technologies (analysis procedures, comparisons, systematics) vary depending on the nature of the research subject and its purpose. In our case, the subject of knowledge (principles of financial monitoring) represents a complex and multidimensional systemic phenomenon, the harmony of which is consolidated by: a) pluralism of legal understanding; b) polystructurality of its system and structure. This determines a stable methodological paradigm for the study of the “financial monitoring” phenomenon.

The authors’ attention is focused on highlighted main features of financial monitoring, in particular: polystructural activity; organizational and legal nature of activity; application of a multitude of special measures that form a coherent set; generation and during monitoring of control and supervisory relations, including relations of legal responsibility.

It is emphasized that financial monitoring: a) aims to prevent and counteract the legalization of illegal income; b) is determined by two organizational and legal levels: state and primary.

It is especially noted that an important place in the polystructural structure of financial monitoring belongs to the principles by which it is carried out. Their role is due to the importance of protecting and protecting the rights and legitimate interests of citizens, society and the state, ensuring national security during the functioning of the legal mechanism for preventing and countering the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction - financial monitoring .

Systematics of the principles of financial monitoring based on their division into constitutional principles are proposed; dominant; fundamental; research (reflecting methodological, epistemological, epistemological, ontological properties of their system); organizational and managerial; functional; specialized; targeted; procedural (activities, functioning, interaction, coordination, communication, etc.); material and legal (statutory, regulatory, responsibility); anthropological (human-centered); system oriented; socially oriented; state-oriented; internationally oriented, etc.

Attention is focused on the role of the phenomenological method of researching the problems of financial monitoring.

Key words: financial monitoring, principles of financial monitoring, legal nature, legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, polystructurality, international standards.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019, № 361-IX. ВВР, 2020, № 25, ст.171.
2. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Затверджено постановою КМ України від 29.07. 2015 р. № 537.Офіційний вісник України, 2015, № 62, ст. 2028
3. Колпаков В. К. Правова природа відносин адміністративного судочинства. *Право України*, 2016, № 2, с. 25-30.
4. Грабчук І. Л. Принципи фінансового моніторингу. *Інвестиції: практика та досвід*, 2023, № 14, с. 62-66
5. Зайчикова В. В., Грапчев Є. В. Методологічні принципи фінансового моніторингу виконання місцевих бюджетів. *Бізнесінформ*. 2011. № 11. С. 158-160.
6. Прасюк В.М. Принципи державного фінансового контролю: загальна характеристика. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4(29). Ч. 2. С. 155-160. Doi.org/10.32837/ruuv.v2i4(29).454
7. Уткіна М. С. Щодо принципів фінансового моніторингу. *Південноукраїнський правничий часопис*, 2023, № 2, 147-151. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.2.24>
8. Принципи опрацювання одержаної від суб'єктів первинного фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та критерії проведення аналізу таких операцій: наказ Міністерства фінансів України від 02.08.2021 № 440. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1087-21/print#n18>
9. Колпаков В. К. Феномен, феноменологія і феноменологічний метод в галузевій юриспруденції. *Наукові перспективи: науковий журнал*. 2024. № 3(45). С.844-856; [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-844-856](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-844-856)
10. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» / Чубенко А. Г. та ін.; К., Ваїте, 2015. 816 с. С. 141.
11. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення: Рекомендації FATF. Затверджені Пленарним засіданням FATF у лютому 2012 року. Оновлені у листопаді 2023 року. FATF, 2023, 122с. URL: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles//FATF%20Recommendations_UKR

Kniaziev S.V. Peculiarities of conducting investigative (search) actions during the investigation of criminal offenses in the budgetary sphere

Summary

The article discusses the tactics of conducting investigative (search) actions (survey, search, interrogation) during the investigation of criminal offenses in the budgetary sphere. During the inspection of documents, it is advisable to carry out a forensic analysis in the following order: evaluation of the document (does the document have all the necessary details and formal signs, including forgeries); establishing signs of complete or partial forgery of a document and clarifying the authenticity of its details. Such activities of the investigator depend on factors of an objective (informativeness, connection with other evidence) and subjective factors (level of perception, mastery of investigation methods, knowledge of the proceedings, involvement of necessary specialists). It has been established that the investigative situation and the method of committing a criminal offense affect the search tactics. Before choosing the organizational and tactical methods of conducting this investigative action, the investigator needs to solve a number of tasks, namely: determine the objects that should be searched (objects of the search); items and documents to be removed (search objects); the sequence and specific terms of conducting each search. The corresponding tasks are solved on the basis of the analysis of the materials of the criminal proceedings. A necessary condition for an effective search is high-quality information, which may include data on: the time of appearance of the wanted objects in the premises; their location; their signs, packaging; moving time. It was found that in most cases during the interrogation, the following categories of interrogators appear: founders and heads of enterprises, institutions, organizations; chief accountant; employees of a banking institution who opened and serviced accounts of enterprises, institutions or organizations and granted them loans; persons indicated in the documents seized during the inspection or search as business partners (contractual counterparties); other persons for whom there is information that they possess the necessary data (colleagues, secretaries, operators, other support staff, relatives, friends). Typical investigative situations of interrogation, tactical recommendations for carrying out this procedural action in conflict conditions and during simultaneous interrogation of two or more persons have been formed.

Key words: investigation, investigative actions, fixation, search, budget, funds, review, search, detection, seizure, interrogation.

Список використаних джерел:

1. Абламський С. Є., Юхно О. О., Лук'яненко Ю. В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень: навч. посіб. Харків, 2017 152 с.
2. Бруско К. М. Розслідування корупційних кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері житлового будівництва: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь, 2021. 246 с.
3. Воробей О. В. Особливості проведення допиту у кримінальних провадженнях щодо діяльності конвертаційних центрів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 159–162.
4. Жалдак І. А. Актуальні питання тактики одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 1. С. 304–311.
5. Камишанський О. Ю. Особливості методик розслідування розкрадань бюджетних коштів на підприємствах вугільної промисловості: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2018. 281 с.
6. Клименко О. В. Тактика проведення допиту під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного внаслідок ухилення від сплати податків. *Київський часопис права*. 2021 № 4. С. 294–299.

7. Конспект лекцій з дисципліни «Юридична психологія» / укл. С. Г. Головка. Київ, 2016 URL: <http://divovo.in.ua/konspekt-lekcij-z-disciplini-yuridichna-psihologiya.html?page=6>.
8. Криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень щодо підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців: метод. реком. / Саковський А. А., Мироська А. В., Нечеснюк М. В. та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 57 с.
9. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право, 2013. 824 с.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
11. Марущак О. А. Криміналістична характеристика ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та основні засади їх розслідування: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Кривий Ріг, 2017. 222 с.
12. Меденцев А. М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері держаних закупівель : навч. посіб. Одеса: Фенікс, 2017. 96 с.
13. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків: Право, 2016 928 с.
14. Пашинська І. В. Теоретико-методологічні основи розслідування організованої злочинності у сфері господарської діяльності: дис. ... докт. філос. 081 – Право. Харків. 2023. 296 с.
15. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 груд. 2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
16. Сара О. В. Методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із публічними закупівлями у сфері будівництва: дис. ... докт. філос. 081 – Право. Одеса. 2023 249 с.
17. Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування злочинів, вчинених у сфері господарської діяльності. URL: <https://infopedia.su/6xa3ce.html>
18. Туркевич В. К. Деякі особливості допиту обвинувачених у справах про хабарництво. *Вісник Київського університету*. 1987. №7. С. 53-57.
19. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні : метод. рек. / С. С. Чернявський, О. Є. Користін, В. А. Некрасов та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.
20. Чернявський С. С., Користін О. Є. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : навч. посіб. Київ, 2010. 256 с.